

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

**Факультет соціології і права
Кафедра психології і педагогіки**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

Ю.І. Якименко

(підпис (ініціали, прізвище))

2016 р.

«ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ»

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни підготовки аспірантів всіх спеціальностей

Ухвалено методичною комісією
НТУУ «КПІ»

Протокол від 19.05 2016 р. № 9

Заступник голови методичної комісії

(підпис)

С.П. Гожій

(ініціали, прізвище)

« » 2016 р.

Київ – 2016

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

професор, д.психол.н. Волянчук Н.Ю. Волянчук
(підпис)

професор, д.психол.н. Ложкін Г.В. [підпис]
(підпис)

Програму затверджено на засіданні кафедри психології і педагогіки
Протокол від «22» 06 2016 року № 14

Завідувач кафедри
Волянчук Н.Ю.Волянчук
(підпис) (ініціали, прізвище)

«22» 06 2016 р.

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Педагогічна майстерність» складена відповідно до освітньо-наукових програм підготовки аспірантів НТУУ «КПІ» всіх спеціальностей.

Навчальна дисципліна належить до циклу професійної підготовки.

Навчальну базу дисципліни «Педагогічна майстерність» становлять знання, отримані під час вивчення курсів, що спрямовані на розкриття основ теорії професійно-педагогічної діяльності, психологічних закономірностей педагогічної діяльності, усвідомлення власних професійно-значущих якостей. Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни: педагогіка вищої школи, психологія, соціальна психологія, основи психології і педагогіки вищої школи, психологія і методика викладання.

Предметом навчальної дисципліни є комплекс властивостей особистості, який забезпечує високий рівень самоорганізації професійної педагогічної діяльності.

1.1. Мета навчальної дисципліни.

- **Інтегральна компетентність** – використовувати сучасні шляхи професійного розвитку, підвищувати професійну культуру та педагогічну майстерність;

Педагогічні компетентності

Здатність:

- організовувати оптимальне робоче й навчальне середовище
- бачити у аспіранті партнера, формувати відношення на основі взаємної поваги та довіри;
- використовувати знання аспірантів, розвивати гнучкість та критичність їх мислення;
- стимулювати у аспірантів інтерес та творчість, активізувати потенційні можливості розвитку;
- формувати здатність до саморефлексії та самовдосконалення.

Професійно-дидактичні компетентності

Здатність:

- забезпечувати якість освіти відповідно до вимог Національної рамки кваліфікацій і Стандартів вищої освіти;
- забезпечувати умови ефективного навчального процесу при проведенні занять;
- реалізовувати технології творчої педагогічної діяльності;
- застосовувати професійну техніку та педагогічний артистизм.
- виховувати та сприяти інтелектуальному розвитку особистості тих хто навчається.

Компетентності контролю

Здатність:

- розробляти засоби діагностики результатів навчання;
- оцінювати навчальні та творчі досягнення аспірантів, використовувати результати для корекції та оптимізації процесу навчання.

1.2. Основні завдання навчальної дисципліни

Згідно з вимогами освітньо-наукових програм аспіранти після засвоєння навчальної дисципліни мають продемонструвати такі результати навчання:

знання:

- ціннісних засад навчально-виховного процесу;
- складових педагогічної майстерності викладача;
- сутності категорії «педагогічна майстерність», складових педагогічної майстерності та їхніх характеристик, критеріїв, рівнів майстерності;
- методів вивчення перспективного педагогічного досвіду, оцінювання творчого потенціалу особистості;
- специфіки, стилів, етапів педагогічного спілкування, ознак особистісно-діалогового спілкування;
- типів, структур, динаміки конфліктів у педагогічних ситуаціях, шляхів їхнього розв'язання;
- культури, техніки, риторичних аспектів педагогічного мовлення;
- основних засобів педагогічної техніки, специфіки, принципів, методів педагогічного артистизму.
- теорії самоуправління і шляхів професійного самовиховання.

уміння:

- раціонально планувати педагогічну діяльність, визначати її завдання, створювати для неї умови;
- організовувати та аналізувати свою педагогічну діяльність;
- визначити основні категорії педагогічної майстерності;
- застосовувати методи науково-педагогічного дослідження;
- розрізняти і критично аналізувати основні педагогічні технології;
- управляти своїм станом та поведінкою, доцільно використовуючи невербальні засоби у спілкуванні;
- аналізувати, вирішувати педагогічні ситуації та педагогічні задачі стратегічного характеру;
- визначати стилі педагогічного спілкування, вирішувати проблеми педагогічного спілкування.

мати уявлення про:

- методи формування та розвитку педагогічних здібностей;
- прийоми та способи вирішення конфліктних ситуацій у педагогічній взаємодії.

2. Структура навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 60 годин (2 кредити ECTS).

Рекомендований розподіл навчального часу

Форма навчання	Всього	Розподіл навчального часу за видами занять				Атестація
	Кредитів	Годин	Лекції	Семінарські заняття	СРС	
Денна	2	60	18	6	36	екзамен
Заочна	2	60	4	2	54	екзамен

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Вступ до вивчення педагогічної майстерності

Предмет курсу «Педагогічна майстерність», його зміст, мета та завдання. Структура курсу та його основні категорії. Характеристика методів наукового дослідження педагогічної майстерності: теоретичних та емпіричних. Теоретичні методи: аналіз, синтез, порівняння, класифікація, абстрагування, конкретизація, моделювання. Емпіричні методи: педагогічне спостереження, опитування, експертна оцінка, тестування. Педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний).

Тема 2. Сутність педагогічної діяльності.

Суспільна значущість професії педагога, його функції. Поняття педагогічної діяльності. Змістова характеристика основних компонентів професійної діяльності: мета діяльності, суб'єкт, об'єкт діяльності, засоби діяльності (сукупність дій та операцій, за допомогою яких реалізується діяльність, способи, прийоми впливу викладача на студента); результати діяльності (рівень сформованості необхідних рис та якостей особистості).

Тема 3. Витоки педагогічної майстерності. Елементи педагогічної майстерності: гуманістична спрямованість, професійна компетентність, педагогічна техніка, педагогічний такт, педагогічна творчість (креативність), мовна культура. Критерії і рівні педагогічної майстерності: елементарний рівень, базовий рівень, досконалий рівень, творчий.

Тема 4. Педагогічна техніка

Поняття педагогічної техніки та його зміст. Різновиди педагогічної техніки: зовнішня та внутрішня.

Внутрішня техніка: концентрація розумових та фізичних сил педагога на досягненні дидактичної та виховної мети; зняття зайвого напруження; розподіл уваги (велике, середнє, мале коло); спостереження за готовністю суб'єктів учіння до

роботи, їхньою реакцією на виклад навчального матеріалу, активністю, створення творчої ділової атмосфери в аудиторії, збереження впевненості, самовладання за будь-яких умов.

Зовнішня техніка викладача та її характеристика. Вербальні засоби – стилістичні (риторичні), фігури, звертання, риторичні запитання, заохочувальні висловлювання, діалогізація мовлення, різноманітне використання інтонаційно-просодичних засобів, створення ефективної вербальної комунікації.

Тема 5. Засоби зовнішньої естетичної виразності педагога. Фізіологічні засоби зовнішньої естетичної виразності педагога (колір шкіри, очей, волосся, зріст, статура, постава, хода). Функціональні засоби зовнішньої виразності (візуальний контакт, міміка, жести, пантоміміка, дистанція). Соціальні засоби зовнішньої естетичної виразності (одяг, взяття, зачіска, прикраси, аксесуари, макіяж).

Тема 6. Педагогічне спілкування, його сутність і особливості

Цілі педагогічного спілкування. Функції педагогічного спілкування (соціально-перцептивна, комунікативно-поведінкова, емоційна, соціальної само презентації). Стили педагогічного спілкування (авторитарний, демократичний, ліберальний). Умови ефективності професійного мовлення педагога.

Тема 7. Невербальна комунікація педагога

Поняття про засоби комунікації педагога. Класифікація невербальних засобів комунікації педагога. Міжособистісний простір у спілкуванні. Пластична техніка (пантоміміка) особистості педагога (емоційне забарвлення пластики, пози). Мімічна техніка (вираз обличчя, контакт очей). Мова жестів.

Тема 8. Вербальна комунікація педагога

Поняття про мову, мовлення, головні складові мовної системи. Різновиди педагогічного мовлення. Функції мовлення педагога. Техніка мовлення педагога. Слухання (рівні, стилі, бар'єри, принципи). Дикція як чіткість вимови, шляхи її поліпшення. Професійні особливості голосу педагога. Словесні дії педагога.

Тема 9. Педагогічний такт

Педагогічний такт його складові та умови вияву. Такт як форма поведінки. Педагогічний такт як міра. Естетичний аспект такту. Особливості вибору педагогічного такту. Вибір тактики. Специфіка педагогічного такту. Вимоги педагогічної моралі.

4. Рекомендована тематика практичних (семінарських) занять.

Основні завдання циклу практичних (семінарських) занять: організовувати та аналізувати свою педагогічну діяльність; визначити основні категорії педагогічної майстерності; застосовувати методи науково-педагогічного

дослідження; розрізняти і критично аналізувати основні педагогічні технології; управляти своїм станом та поведінкою, доцільно використовуючи невербальні засоби у спілкуванні;

аналізувати, вирішувати педагогічні ситуації та педагогічні задачі стратегічного характеру; визначати стилі педагогічного спілкування, вирішувати проблеми педагогічного спілкування.

Семінар 1. Педагогічна майстерність викладача та вміння управляти собою в педагогічній взаємодії.

Семінар 2. Майстерність педагогічного спілкування.

Семінар 3. Майстерність та способи вирішення конфліктних педагогічних ситуацій.

5. Рекомендовані індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання з дисципліни «Педагогічна майстерність» є складовою частиною навчального курсу. Основною метою індивідуального завдання є поглиблення знань аспірантів із зазначеної дисципліни. В процесі виконання індивідуального завдання аспіранти готують, озвучують та обговорюють підготовлені реферати за наведеними темами.

Приблизна тематика рефератів:

1. Сутність та специфіка педагогічної діяльності педагога.
2. Сутність та основні компоненти педагогічної майстерності.
3. Ідеал викладача на сучасному етапі розвитку вищої школи.
4. Професійно особистісні характеристики викладача як суб'єкта педагогічної діяльності.
5. Природа педагогічної обдарованості.
6. Роль педагогічних здібностей у педагогічній майстерності.
7. Порівняльна характеристика стилів спілкування педагогів.
8. Суть та особливості тривалого спілкування.
9. Шляхи підвищення педагогічної майстерності викладача.
10. Психологічний контакт у процесі педагогічної взаємодії.
11. Проблема ефективності педагогічного спілкування та шляхи його формування.
12. Психологічні особливості ораторського мистецтва.
13. Особливості вибору стилю викладання залежно від характеру педагогічної діяльності.
14. Стиль взаємин та педагогічний такт, їх вплив на вибір і реалізацією стратегії взаємодії.
15. Характеристика педагогічної культури особистості педагога.
16. Зовнішні (доступні спостереженню зі сторони) і зовнішні складові професійного педагогічного досвіду.

17. Організаційні етапи процесу вивчення та узагальнення педагогічного досвіду: значення, аналіз та оцінювання мети, засобів і результатів педагогічної діяльності.

18. Охарактеризуйте основні шляхи та методи вивчення та поширення передового педагогічного досвіду у навчальному закладі.

19. Загальна культура як визначальна умова професіоналізму педагога.

20. Професійна культура як елемент педагогічної майстерності.

21. Характеристика педагогічної культури викладача вищого навчального закладу.

22. Наукова ерудиція та ціннісні орієнтації як компоненти педагогічної культури педагога.

23. Техніка емоційного контакту в нестандартних ситуаціях лекції.

24. Психологічне налаштування студентів на діалог на початку лекції: досвід авторитарної і гуманістичної педагогіки.

25. Виконавська майстерність педагога на лекції. Мистецтво діалогізації монологу викладача на лекції.

26. Майстерність викладача в активізації пізнавальної діяльності студентів на лекції.

27. Майстерність комбінування репродуктивної і пошукової активності студентів на етапі актуалізації і перевірки знань.

28. Режисура початкового етапу лекції. Майстерність педагогічного запитання на лекції.

29. Техніка налаштування викладача на публічну творчу діяльність. Творче самопочуття викладача на лекції.

30. Майстерність викладача в забезпеченні ситуацій успіху студентів на лекції.

31. Сучасна значущість професії викладача, її функції.

32. Феномен професійної деформації особистості педагога: причини, шляхи подолання.

6. Рекомендована література

1. Андреев В.И. Педагогика : учебный курс для творческого саморазвития / В.И. Андреев. – Казань : Центр инновационных технологий, 2000. – 608 с.

2. Бутенко Н.Ю. Комунікативні процеси у навчанні : Підручник / Н.Ю. Бутенко. – К. : КНЕУ, 2004.

3. Кайдалова Л. Г., Щокіна Н. Б., Вахрушева Т. Ю. Педагогічна майстерність викладача: Навчальний посібник. – Х.: Вид-во НФаУ, 2009. – 140 с.
<http://dspace.ukrfa.kharkov.ua/bitstream/>

4. Кан-Калик В.А., Никандров Н.Д. Педагогическое творчество / В.А. Кан-Калик, Н.Д. Ниандров. – М. : Педагогика, 1990. – 144 с

5. Педагогічна майстерність : Підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін. /За ред. І.А. Зязюна/. – К. : Вища шк., 1997. – 349 с.

7. Засоби діагностики успішності навчання

Практично-орієнтовні завдання; ситуаційні завдання; екзаменаційні білети.

8. Методичні рекомендації

Вивчення курсу «Педагогічна майстерність» передбачає засвоєння аспірантами системи психолого-педагогічних знань, основних понять за темами, ознайомлення з навчально-методичними матеріалами.

Для оволодіння знаннями з кожної теми рекомендовано спиратись на список рекомендованої літератури, що не виключає можливості аспірантів самостійно по узгодженню з викладачем розширити цей список. Така робота по підборі релевантних наукових джерел може виявитись особливо корисною при написанні реферату аспірантами. Головною метою лекцій є мотивація і організація роботи аспірантів з навчальним матеріалом та підготовка їх до проходження педагогічної практики.